

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 9 listopada 2020 r.

Pozycja 360

POSTANOWIENIE z dnia 20 kwietnia 2017 r. Sygn. akt Tw 24/16

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Julia Przyłębska

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym wniosku Naczelnej Rady Lekarskiej o zbadanie zgodności:

art. 40 ust. 3 i 3a ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (Dz. U. z 2017 r. poz. 125) oraz art. 14 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2016 r. poz. 186, ze zm.) z art. 30, art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 8 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.),

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu wnioskowi.

UZASADNIENIE

W dniu 28 października 2016 r. wpłynął do Trybunału Konstytucyjnego wniosek Naczelnej Rady Lekarskiej (dalej: wnioskodawca) o zbadanie zgodności art. 40 ust. 3 i 3a ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (Dz. U. z 2017 r. poz. 125; dalej: u.z.l.l.d.) oraz art. 14 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2016 r. poz. 186, ze zm.; dalej: u.p.p.) z art. 30, art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz art. 8 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.; dalej: Konwencja).

W zarządzeniu z 23 listopada 2016 r. sędzia TK wezwał wnioskodawcę do usunięcia, w terminie 7 dni od daty doręczenia zarządzenia, braków formalnych wniosku przez: po pierwsze, szczegółowe uzasadnienie, w jaki sposób zakwestionowane przepisy naruszają art. 30, art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz art. 8 ust. 1 Konwencji – w odniesieniu do członków samorządu lekarskiego, po drugie, doręczenie wyciągu z protokołu posiedzenia Naczelnej Rady Lekarskiej, na którym podjęto uchwałę nr 17/16/VII z 2 września 2016 r. w sprawie wystąpienia z wnioskiem do Trybunału Konstytucyjnego – wraz z 4 kopiami.

Jeszcze przed doręczeniem wnioskodawcy wezwania do uzupełnienia braków nadesłał on protokół z posiedzenia Naczelnej Rady Lekarskiej, które odbyło się 2 września 2016 r. (wraz z 4 kopiami).

W piśmie z 5 grudnia 2016 r., wniesionym w odpowiedzi na zarządzenie sędziego TK, wnioskodawca przedstawił cechy zawodu zaufania publicznego. Podkreślił, że zarzuty zostały sformułowane w interesie środowiska lekarskiego i w związku z tym wnioskodawca miał legitymację do złożenia rozpatrywanego wniosku. Zarzut naruszenia prawa jednostki do decydowania o zakresie udostępnienia innym informacji o sobie został postawiony przez wnioskodawcę, ponieważ „z jednej strony to właśnie lekarzy i lekarzy dentystów kwestionowane przepisy obligują do naruszania prywatności pacjentów oraz ich woli, a z drugiej strony skutki tych regulacji, w postaci istotnego osłabienia ochrony tajemnicy lekarskiej w znaczny sposób utrudniają lekarzom i lekarzom dentystom należyte wykonywanie ich zawodów”. Zdaniem wnioskodawcy zakwestionowane przepisy mogą powodować u pacjentów uzasadnioną obawę, że po ich śmierci dojdzie – wbrew ich woli – do udostępnienia informacji objętych tajemnicą lekarską, co będzie skłaniać pacjentów do zatajenia przed lekarzem informacji mogących mieć znaczenie w procesie leczenia. Według wnioskodawcy może to doprowadzić do naruszenia więzi łączącej lekarza z pacjentem, lekarz zaś – jak podkreśla wnioskodawca – nie może leczyć, jeśli pacjent nie darzy go zaufaniem. Wnioskodawca odwołał się również do sprawy K 41/05, w której w odniesieniu do przedstawicieli zawodu radców prawnych Trybunał stwierdził, że tajemnica zawodowa stanowi warunek konieczny wykonywania tego zawodu. W związku z tym Trybunał uznał, że regulacje prawne dotyczące zakresu spraw objętych tą tajemnicą oraz warunki jej uchylania pozostają w bezpośrednim związku z interesem tej grupy zawodowej, na której ciąży obowiązek jej dochowania. Wnioskodawca podkreślił, że tak jest również w przypadku rozpatrywanego wniosku. Kwestionowane przepisy dotyczą jednej z najważniejszych zasad wykonywania zawodów lekarza i lekarza dentysty. W jego ocenie „należyte ukształtowanie normatywne zasad wykonywania zawodów lekarza i lekarza dentysty oraz obowiązków osób te zawody wykonujących w stosunku do pacjentów leży w interesie samorządu zawodowego lekarzy i lekarzy dentystów”. Według wnioskodawcy nie można twierdzić, że „istnienie w przedmiotowym postępowaniu interesu publicznego w rozpoznaniu podniesionych we wniosku zarzutów niekonstytucyjności, wyłącza interes samorządu lekarskiego działającego w imieniu i na rzecz lekarzy i lekarzy dentystów”. Zdaniem wnioskodawcy kwestionowane przepisy obligują lekarzy do naruszania prawa do prywatności i godności swoich pacjentów, a w związku z tym „w sposób niepodważalny dotyczą wykonywania zawodów lekarza i lekarza dentysty oraz związanych z tym obciążeń”. Jak zaznaczył wnioskodawca, „wniosek został złożony w celu przywrócenia tym osobom możliwości wykonywania ich zawodów w sposób zapewniający poszanowanie praw pacjentów oraz bez nieuzasadnionego ważnym interesem publicznym obowiązku występowania przeciwko tym prawom”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz ustawę o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. poz. 2074) do postępowań przed Trybunałem wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 2072; dalej: ustawa o TK) stosuje się przepisy tej ustawy. Skoro postępowanie zainicjowane rozpatrywanym wnioskiem nie zostało zakończone przed 3 stycznia 2017 r., tj. dniem wejścia w życie ustawy o TK, to zarówno wstępne, jak i merytoryczne rozpoznanie tego wniosku określają przepisy ustawy o TK.

2. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy o TK wnioski przedstawiane przez ogólnokrajowe władze organizacji zawodowych podlegają wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. W postępowaniu tym Trybunał Konstytucyjny w składzie jednego sędziego bada, czy wniosek odpowiada przewidzianym przez prawo wymogom (art. 47 ust. 1 i 2 oraz art. 48 ustawy o TK) i czy nie jest oczywiście bezzasadny (art. 61 ust. 4 pkt 3 ustawy o TK). Ponadto, wstępne rozpoznanie zapobiega nadaniu biegu wnioskowi w sytuacji, gdy postępowanie wszczęte przed Trybunałem Konstytucyjnym podlegałoby umorzeniu z powodu zbędności lub niedopuszczalności wydania orzeczenia (art. 59 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o TK), a także gdy akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia (art. 59 ust. 1 pkt 4 ustawy o TK). Wstępne rozpoznanie służy bowiem wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia.

3. Podmiot o ograniczonej rzeczowo legitymacji wnioskowej, który występuje do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie hierarchicznej zgodności norm prawnych, ma obowiązek wykazać, że posiada zdolność wnioskową, konieczną do wszczęcia postępowania przed Trybunałem. Musi zatem udowodnić, że jest jednym z podmiotów wymienionych w art. 191 ust. 1 pkt 3-5 Konstytucji, a ponadto uzasadnić, że kwestionowany akt normatywny (lub jego część) dotyczy spraw objętych jego zakresem działania (art. 191 ust. 2 Konstytucji). Trybunał Konstytucyjny przypomina, że zrzeczenia przedstawicieli określonego zawodu (np. zaufania publicznego) mogą domagać się kontroli wyłącznie tych aktów normatywnych, które są bezpośrednio związane z wykonywaniem danej profesji (art. 191 ust. 2 w zw. z art. 191 ust. 1 pkt 4 Konstytucji). Zgodnie z orzecznictwem Trybunału z ograniczonej legitymacji wnioskowej wynika nie tylko wymóg, by kwestionowane przepisy dotyczyły spraw objętych zakresem działania podmiotu legitymowanego do złożenia wniosku, lecz także wymóg, by wskazane we wniosku wzorce kontroli dotyczyły spraw objętych zakresem działania wnioskodawcy. W związku z powyższym podmiot o ograniczonej rzeczowo zdolności wnioskowej nie może dowolnie wskazywać wzorców kontroli zaskarżonego przepisu (zob. postanowienia TK z dnia 9 maja 2014 r. i 9 lipca 2014 r., OTK ZU nr IIB/2014, Tw 13/13, poz. 680 i 681). Może się zatem zdarzyć, że mimo iż na gruncie art. 191 ust. 2 Konstytucji pewien podmiot może kwestionować jakiś przepis w jednej sprawie (z punktu widzenia jednego wzorca kontroli), to przywołanie innego wzorca kontroli wobec tego samego przedmiotu zaskarżenia nie leży w ramach jego legitymacji do występowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

4. Jako wzorce kontroli wnioskodawca wskazał art. 30, art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz art. 8 ust. 1 Konwencji. Naruszenie godności uzasadnił we wniosku tym, że „pozbawienie prawa człowieka do decydowania o sobie, wyrażającego się w realiach niniejszej sprawy w prawie do decydowania o udzieleniu komukolwiek informacji objętych tajemnicą lekarską, stanowi odarcie człowieka z wrodzonej godności”. Stwierdził również, że „ustawodawca złamał konstytucyjne prawo do prywatności, odbierając choremu prawo do decydowania o tym, kto będzie po jego śmierci uprawniony do dostępu do informacji dotyczących jego sfery prywatnej i intymnej”. Według wnioskodawcy zakwestionowane regulacje ingerują w dwie sfery: „godności człowieka i prawa do prywatności w stosunku do pacjentów i obowiązków lekarzy związanych z wykonywaniem zawodu”. W piśmie z 5 grudnia 2016 r. wnioskodawca skupił się na wykazaniu, że zakwestionowane przepisy dotyczyły zakresu jego działania.

5. Trybunał stwierdza, że podane we wniosku wzorce kontroli konstytucyjności nie dotyczą zasad wykonywania zawodu zaufania publicznego, jakim są zawód lekarza lub lekarza dentystry. Wzorce te mają na celu ochronę interesów wszystkich obywateli, niezależnie od

tego, jaki zawód wykonują. Ich przywołanie zmierza zatem do realizacji celów ogólnospołecznych i wykracza poza zakres działania wnioskodawcy.

6. Powyższe znajduje potwierdzenie w przywołanej przez wnioskodawcę sprawie K 41/05, w której wzorcami kontroli były: art. 49 w zw. z art. 2, art. 17 ust. 1, art. 31 ust. 3 i art. 42 Konstytucji. Na etapie wstępnej kontroli Trybunał postanowieniem z dnia 7 września 2005 r. (Tw 31/05, OTK ZU nr 5/B/2005, poz. 184) odmówił nadania wnioskowi Krajowej Rady Radców Prawnych (dalej: KRRP) dalszego biegu w zakresie zbadania zgodności z Konstytucją zakwestionowanych przepisów z art. 45, art. 47 i art. 51 ust. 2 Konstytucji. Jak stwierdził Trybunał, KRRP, przywołując te wzorce kontroli (w tym prawo do prywatności wyrażone w art. 47 Konstytucji), objęła zakresem wniosku sprawy dotyczące nieokreślonego kręgu obywateli, a nie interesów korporacji związanych z wykonywaniem zawodu przez jej członków. Trybunał stwierdził zatem, że wystąpienie o zbadanie zgodności zakwestionowanych przepisów z art. 45, art. 47 i art. 51 ust. 2 Konstytucji leży poza zakresem działania KRRP.

7. Trybunał nie wyklucza, że zakwestionowane w rozpatrywanym wniosku przepisy mogłyby być przedmiotem merytorycznej kontroli zainicjowanej wnioskiem złożonym przez Naczelną Radę Lekarską, gdyby przywołane w nim zostały inne wzorce kontroli konstytucyjności. Zgodnie jednak z art. 67 ustawy o TK Trybunał jest związany zakresem zaskarżenia wskazanym we wniosku. Zakres ten obejmuje wskazanie kwestionowanego aktu normatywnego lub jego części (określenie przedmiotu kontroli) oraz sformułowanie zarzutu niezgodności z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą (wskazanie wzorca kontroli).

W tym stanie rzeczy Trybunał postanowił jak na wstępie.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 ustawy o TK skarżącej przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty doręczenia tego postanowienia.